

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Kristjan Karis

**"Valmidus maksta" uuringud kui kasutamata võimalus Eesti
kultuuripoliitiliste investeerimisotsuste langetamisel**

Juhendaja: Andro Kitus

Kaasjuhendaja: Tiina Vares

Tartu, 2013

SISUKORD

SISUKORD	2
EESSÕNA	3
SISSEJUHATUS	4
VALMIDUS MAKSTA UURINGUD	7
Valmidus maksta uuringute ülesehitus.	9
Uuringute nõrkused ning tugevused	10
ERM UURINGU ÜLEVAADE	13
Uuringu ülesehitus	13
Uuringu tulemused	16
LÄBIVIIDUD VESTLUSED OTSUSTAJATEGA	20
Intervjuude tulemused	21
SUMMARY	27
KASUTATUD KIRJANDUS.	29
LISA 1.	32
LISA 2.	34

EESSÕNA

Alates Eesti Vabariigi liitumisest Euroopa Liiduga ning seoses üldise majanduse kasvuga on tõusnud riiklikult finantseeritavate investeeringute arv läbi riigieelarve. Muuhulgas puudutab see ka kultuuripoliitikat, kus kultuuriobjektide investeeringute finantseerimine on läbi otseinvesteeringute või läbi Euroopa Struktuurifondides nõutava omaosaluse aasta-aastalt kasvanud. Suurimaks tõusu põhjustajaks on kahtlemata olnud erinevate fondide avamine ning viimaste kasutamine nii kohalike omavalitsuste kui ka riigi poolt. Kultuuripoliitikas võib ühe mahukama üksikotsuse näitena tuua 2009. aasta alguse Vabariigi Valituse poolt kinnitatud „Üleriigilise tähtsusega kultuuri- ja turismiobjektide investeeringute kava“, kus vaieldamatult kõik investeerimisobjektid puudutasid otseselt kultuurivaldkonda. Kuigi siseriiklik meede oli suunatud nii kultuurile kui ka turismile (nagu nimest eeldada võib), taotleti finantstoetust siiski Euroopa Komisjoni kinnitatud programmist, mis oli rohkem suunatud turismile ning regionaalsele arengule.

Seoses erinevate fondide kaasamisega investeeringute läbiviimisel kasvas ka vajadus viia läbi teostatavus-tasuvusuuringuid investeerimisprojektide elluviimiseks. Erinevate Euroopa Struktuurifondide taotluste esitamisel on see tänini üheks vältimatuks toetuse saamise eelduseks. Mainitud fondide taotluste koostamise juhendites selgitatakse ja soovitatakse muuhulgas milliseid uuringuid oleks otstarbekas läbi viia tulemusteni jõudmiseks. Tulemusteni, mis oleksid omavahel võrreldavad ning annaksid võimaluse langetada parimaid otsuseid rahaliste vahendite kasutamiseks. Juhendites, mis peamiselt puudutavad turismiuuringuid (sh. kultuuriinvesteeringuid) ja keskkonnainvesteeringuid, on soovitatud vajadusel kasutada „valmidus maksta“ (*willingness-to-pay*) uuringuid, et selgitada välja ka investeeringute võimalik emotsionaalne lisandväärtus. Juhenditest täpsemalt räägib autor käesoleva töö kuuendal leheküljel.

Riigikontroll on toonud esile asjaolu, et riigipoolsete investeerimistoetuste jagamisel (otseinvesteeringud ja kaasfinantseerimised) ei ole piisavalt analüüsitud teostamise otstarbekust või kajastatud adekvaatselt võimalikke ülalpidamiskulusid tulevikus¹ (Riigikontroll, 2011). Loomulikult ei tähenda eelnev veel seda, et tegevusi ei oleks enne

---

¹ Riigikontrolli analüüs näitas, et pelgalt valminud investeeringute ülalpidamiskulud hakkavad tulevikus enda alla võtma kolm korda suuremat osa kultuuriministeeriumi eelarvest.

otsuste lõplikke vastu võtmist analüüsitud. Riigikontrolli seisukoht võib ka tähendada, et erinevaid teostatavus-tasuvusanalüüse ei ole eelarvete koostamisel arvesse võetud. Samas tõdes ka kultuuriminister Rein Lang 2012. aasta 9. jaanuaril Riigikogu infotunnis, et investeeringud ei ole alati olnud põhjendatud. Oluliselt rohkem hakkasid „üheksa korda mõõda ja üks kord lõika“ seisukohad esile kerkima pärast ülemaailmse finantskriisi saabumist 2008/2009. aastal ka Eestis.

Uurimustöös kinnitab autor asjaolu, et Eestis ei ole kasutatud piisavalt uuringuid, et saaks adekvaatselt hinnata avalike teenuste jätkusuutlikkust aga ka nende avalike teenuste (mis ei toimi tavapärasel majandusruumis) väärtust. Lisaks demonstreerib autor, et eksisteerib vajadus ja ka mehhanism, kasutamaks otsuste langetamisel „valmidus maksta“ uuringuid, kas siis üksikuna, või ühe osana analüüside kogumikust. Näitena toob autor välja ainsa Eestis läbiviidud „valmidus maksta“ uuringu Eesti Rahva Muuseumi uue hoone näitel.

Jõuan töös järeldusele, et Eestis eksisteerib vajadus „valmidus maksta“ uuringute laiemaks kasutamiseks kultuuriinvesteeringute teostamise otsustusprotsessis. Intervjuudest kultuuripoliitika võtmeisikutega selgus, et meetodi kasutamine peaks leidma aset koos teiste uuringutega ning (ka teiste) majanduslike analüüsidega kooskõlas.

SISSEJUHATUS

Käesoleva töö kirjutamise esmaseks ajendiks oli autori seotus Eesti Rahva Muuseumi uue hoone finantseerimistaotluse koostamisel Euroopa Komisjonile. Autori ülesanneteks oli riigisisene suhtlemine erinevate riiklike struktuuridega nagu rakendusüksused ja ministriumid ning välisekspertide ja Euroopa Komisjoniga. Lisaks eelnevale vastutas autor otseselt Eesti Rahva Muuseumi teostatavus-tasuvusuuringu valmimise eest ning oli viimase peamiseks autoriks. Mainitud uuringu tulude ja kulude analüüsi teostamisel leidis autor², et on vajalik koostada ning viia läbi „valmidus maksta“ uuring Eesti Rahva Muuseumi (uue hoone) kohta ning kasutada analüüsitud tulemusi tulude ja kulude analüüsis tõestamiseks seda väärtust, mida üks rahvusmuuseum võiks Eestile ja Euroopale pakkuda.

---

² „Valmidus maksta“ uuringute läbiviimise vajadus selgus pärast teostatavus-tasuvusuuringu esimese versiooni valmimist ning oli üks soovitus paljudes, mida autor sai kaasatud välisekspertidelt.

Läbirääkimiste käigus tõdesid paljud osapooled (kellega autor suhtles taotlust koostades), et väikese turuga riigis kultuuri- ja teadusasutuse (milleks üks muuseum on) rahastamine langeb suures osas avaliku sektori õlgadele. Viimane just selles, mis puudutab investeringuid, isegi kui asutus ise on võimeline katma omatuludega püsivad tegevuskulud. Riigi poolne toetus on vajalik erinevates kultuurivaldkondades, mitte ainult muuseumite puhul. Peab siinkohal mainima, et suuremates majandustes (Ameerika Ühendriigid, Saksamaa) suudetakse osa kultuuriasutusi üleval pidada ka läbi eraõiguslike fondide.

Seega asuvad avalikud teenused tihti väljaspool traditsioonilist turusituatsiooni, kus suurem osa langetatavaid otsuseid baseeruvad majandusanalüüsil. Äriktoris need tegevused, mida turumajanduses turg ei toeta (saadav tulu tarbijatelt ei ületa teenusele tehtud kulutusi, finantseerimiskulusid, amortisatsiooni jne.), lükatakse kõrvale. See on ka põhjus, miks neid teenuseid ei osuta erasektor (v.a. kolmas sektor). Seetõttu toetavad demokraatlikud (aga mitte ainult) riigid keskkonnaprojekte, haridust ja kultuuri ning teisi valdkondi läbi riigieelarve, fondide ja muude toetuste või subsiidiumite. Seega ühiskonna liige saab nendest teenustest mingit kasu või teenuse puudumisel kaotab midagi, mida ta väärtustab.

Kultuuripoliitiliste otsuste langetamisel (eriti suuremate investeringute puhul) peavad otsustajad tegema valikuid konkureerivate objektide vahel, mida ühiskonna liikmed vajavad või väärtustavad. Ametnikud, nõustajad ja/või finantsistid hindavad suuremate kultuurisektori investeerimisobjektide olulisust või prioriteetsust vastavalt koostatud teostatavus-tasuvus uuringutele. Viimaste kvaliteet võib küll varieeruda ning eeldused ja algandmed ei pruugi alati olla reaalsed, kuid otsustajatel tekib võimalus võrrelda võrreldavat.

Analüüside kvaliteedi kõikumine tuleneb tihtipeale sellest, et algandmed³ on puudulikud - puuduvad ka üleriiklikud kultuuritarbimise uuringud, mis vaataksid erinevaid kultuurivaldkondi sügavuti. Peab tõdema, et 2003. ja 2006. aastal viidi Kultuuriministeeriumi tellimisel läbi kultuuritarbimise uuringud, mis kahjuks on väga üldised ning uuringute tellimine katkestati (Saar Poll 2003; 2006). Spetsiifilisem uuring viidi läbi 2012. aastal, mis puudutas kultuuri ja spordisündmuste majanduslikku mõju

---

³ Muuseumite kasutajastatistika, spordiväljakute hõivatus ja harrastajate arv, kultuuripärandi tarbijate arv jne.

kindlatele piirkondadele (Konjunktuuriinstituut, 2012). Viimase puhul loodab autor, et sarnase metodoloogiaga jätkatakse sündmuste analüüsimist regulaarselt ka tulevikus.

Samas ei päädi kõik kultuuripoliitilised otsused või prioriteedid tulemustega, mis tekitaksid vähimat majanduslikku kulu või suurimat tulu ehk tegevuse või investeeringu tulemlõhe oleks võimalikult väikese miinusemärgiga. Seega võib eelnevalt tuletada, et on otsuseid, mis nendes avaliku sektori valdkondades langetatakse mõjutatud subjektiivsete arvamuste kaudu, vähemalt selles osas, mida ei kajasta konventsionaalsed tulude ja kulude analüüsid. Nagu Tartu Ülikooli peahoone on akadeemilise kogukonna osa jaoks sümbol, omades lisaks kinnisvaraväärtusele ka emotsionaalset väärtust, siis sarnaselt moodustab igast kultuuriinvesteeringust mingi osa ka selle emotsionaalne väärtus. Otsustajatel peaks demokraatlikus riigis olema otsuste langetamiseks võimalikult palju informatsiooni, mis aitaks vältida subjektiivsetest emotsioonidest tulenevat kallutatust. Otsused peaksid olema nii suures osas kui võimalik objektiivsed ning mitte taanduma sellele, kas otsustaja on näiteks pärit mingist piirkonnast või kui palju on mingile investeerimisobjektile pööratud tähelepanu erinevates meediakanalites. Autori veendumus on, et ka emotsionaalsete otsuste langetamisel on võimalik kasutada uuringuid, andmaks nendele emotsioonidele mõõdetav väärtus, mida järgnevatel peatükkides ka tõestatakse.

Töö sisulise osa olen kavandanud jagada neljaks peatükiks. Esimeses osas annan teoreetilise ja ajaloolise ülevaate „valmidus maksta“ uuringutest ning toon esile viimase tugevad ja nõrgad küljed. Teises osas kirjeldan 2011. aastal Eesti Rahva Muuseumi poolt läbi viidud uuringut, mis puudutas uue muuseumihoone ehitust ning selle uuringu tulemusi. Kolmandas osas esitan ülevaate läbi viidud intervjuudest kultuuripoliitiliste otsuste langetajatega ja intervjuude tulemustest ning viimases osas toon esile kokkuvõtted „valmidus maksta“ uuringute kasutuselevõtmise võimalikkusest Eestis tulenevalt eelnevatel peatükkides esitatule. Kokkuvõttes jõuan järelduseni, et Eestis kultuuriinvesteeringute kavandamisel oleks otstarbekas kasutada mainitud uuringuid ja metodoloogiaid langetamiseks investeeringute elluviimisel ja valikute langetamisel põhjendatud otsuseid.

VALMIDUS MAKSTA UURINGUD

Nagu eelnevalt mainitud, on olemas tooted ja teenused, mis ei toimi⁴ traditsioonilises turukeskkonnas. Need on tooted, mida ei paku kodanikele erasektor, ning mille otsene maksumus või hind kodanikule ei vasta selle teenuse turuhinnale. Viimaste aastate finantsraskused Euroopas ja kogu maailmas (või pigem nende raskuste päevavalgele tulek 2008. aastal), muutis oluliselt seda, kuidas poliitilisi investeerimise otsuseid langetatakse. Palju tähtsamaks hakati pidama projektide jätkusuutlikkust ning objektidega kaasnevaid püsikulusid tulevikus (halduskulud, personalikulud jne.), millele autor viitas ka käesoleva töö eessõnas. Suuresti turuvälises keskkonnas eksisteeriv kultuurisektor on leidnud ennast olukorras, kus ta peab tõestama üha enam oma majanduslikku väärtust.

Erinevate teostatavus-tasuvus analüüside koostamisel, mis puudutavad kultuuriobjekte vaadatakse ning analüüsitakse alati esmalt turumajanduslikke aspekte. Nendeks on peamiselt otsesed tulud ning kulud asutuse või investeerimisobjekti kontekstis. Arusaadavalt mõjutab iga investeering ka seda keskkonda, mis teda ümbritseb; looduskeskkonda (vajalikud taimestiku eemaldamised, arvukama hulga küllastajate transpordile kuluv kütus, pinnavee reostumine jne.); sotsiaalset keskkonda (lisanduvad töökohad piirkonnas tulenevalt küllastajate arvu kasvust, suurenev kaudsete maksude tulu riigile või omavalitsusüksusele jne.) („Guide to Cost-Benefit Analysis of investment projects“, 2. ja 3. peatükk).

Kultuuriväärtuste säilitamise ning taastamise analüüsid on kasutatud lisaks eelnevatele meetodikatele ka „reisi maksumuse“ lähenemist, kus arvestatakse, lisaks otsesele keskkonna küllastamise maksumusele, ka küllastaja reisile kulutatud summasid. Sarnaselt on kasutusel ka kultuurikeskkonna taastamisega seotud piirkonna arengu parandamine. Viimane väljendub otseselt kinnisvara väärtuse tõusust (või langusest) investeerimisobjekti lähipiirkonnas (hedooniline hinnastamine)⁵ (Dixon, 2 ja Last, 3). Lisaks võivad sotsiaalmajanduslikud mõjud tekkida ka otsesest tegevusest valminud investeerimisobjektis. Näiteks muuseumite puhul saame rääkida viimase haridust

---

⁴ Ei tooda kasumit või ei jõua kulude ja tulude analüüsil tasakaalu.

⁵ Majanduslik mõju elukeskkonnale on võimalik mõõta ka mingist kultuuriobjekti valmimistest tekkinud kinnis- või vallasvara väärtuse tõusust. Näiteks kui langetati otsus, et ERM ehitatakse Tartus Raadi piirkonda, siis tõusid ka eeldatava uue hoone asukohta ümber asuvate kruntide väärtused kinnisvaraekspertide hinnangul.

andvast funktsioonist ning selle pikaajalistest mõjudest ja/või spordiobjekti puhul viimase tervist edendavast mõjust.

Euroopa Liidu investeeringuprojektide tasuvusuuringu juhendis on toodud esile kuus peamist komponenti, mida üks teostatavus-tasuvusuuring endas hõlmama peab. Kuigi iga juhend on jooksvalt täienev ning eeldatavasti valmivad uued täiendatud juhendid ka järgnevateks finantseerimisperioodideks, siis autor käesolevas töös ei sea kahtluse alla juhendite kvaliteeti. Tähelepanu peab pöörama ka asjaolule, et juhend käsitleb kõiki projekte, mitte ainult kultuuriobjekte ehk teostatavus-tasuvusuuringute läbiviimine nende juhendite põhjal on sobilikud ka majanduslikult kasumit teenivate objektide puhul, sealhulgas riigisektoris⁶.

Esiteks soovitab mainitud juhend (Guide to...lk.15-17) analüüsis esitada sotsiaal-majanduslik ning kirjeldav osa, kuidas kindel projekt sobib kokku erinevate strateegiatega ja kavadega; teiseks soovitatakse anda täpsem ülevaade konkreetsest projektist ning kolmandaks ülevaade võimalikest alternatiividest ning teostatavuse võimalikkusest (või siis võimalike takistuste puudumisest). Neljas nõue on viia läbi finantsanalüüs, mis peab sisaldama analüüsi selle kohta, mil määral struktuurifondide toetus mõjutab projekti teostatavust. Viies osa puudutab majandusanalüüsi, mille üheks osaks on (lisaks alternatiivkulu ning kaudsete või väliste mõjude analüüsile) ka käesoleva uurimustöö sisuks olevad „valmidus maksta“ uuringud. Kuues osa puudutab projektide riskide ning tundlikkuse hindamist.

Juhendis kirjeldatud viies osa puudutab valdkondi, mis tunnistavad, et näiteks kultuuriobjektidega kaasneb alati väljaspool finantsanalüüsi ka emotsionaalse heaolu kasv. Esiteks see, mis tuleb kasutaja poolt saadud teenusest (näiteks emotsioonid, mis kaasnevad teatrietenduse vaatamisega) ning teiseks ka see mis nõ. ladestub ka teenuse mittekasutajale. Viimase mõõtmiseks selliselt, et ta oleks ka võrreldav eelnevalt mainitud metodoloogiatega ehk räägiks samas finantsvõrdluste keeles, on üle 30 aasta kasutatud „valmidus maksta“ ehk tingliku hindamise meetodil (*contingent valuation method*) läbi viidud uuringuid. Majandusanalüüsis autorile teadaolevalt ei ole sarnaseid uuringuid Eestis läbi viidud (v.a. käesolevas uurimustöös käsitletav uuring seoses Eesti Rahva Muuseumiga).

---

⁶ Riigi omanduses või asutatud eraõiguslikud asutused (Eesti Post, Eesti Energia jne.)

Valmidus maksta uuringute ülesehitus.

Traditsiooniliselt kasutati valmidus maksta uuringuid (*willingness-to-pay*), et küsitluste teel teha kindlaks, kui palju ollakse valmis maksma mõne kindla keskkonna objekti või piirkonna säilimise eest. Keskkonnaküsimustes on valmidus maksta uuringute kasutamine näiteks struktuurifondide poolt toetavate investeerimisprojektide hindamisel tänaseks olulisel kohal. Viimast peegeldab hästi ka eelmises peatükis kirjeldatud juhendi leheküljel 224 asuv tabel majanduslike mõjude hindamise meetoditest, kus lühend „valmidus maksta“ lähenemist on laialdaselt kasutatud. „Valmidust maksta“ uuringuid on soovitatud kasutada nii teenuse kasutajate (hedooniline hindamine, reisi maksumus, turu hind jne.) kui ka mitte-kasutajate puhul (alternatiivide valik, tinglik hindamine jne.).

Alates eelmise sajandi kaheksakümnendatest hakati kasutama metodoloogiat ka kultuuriobjektide puhul (Throsby, 275). Uuringumeetodi eesmärgiks on selgitada välja see summa, mida inimene on valmis maksma, et saada mingit avalikku teenust või vältima viimasest ilma jäämist. Uuringu kasutajateks on nii majandusteadlased, kui ka sotsiaalteadlased, kes vajavad informatsiooni mingi avaliku teenuse väärtusest rahvale. Lisaks eelnevale annavad uuringute tulemused sisendit poliitiliste otsuste langetajatele nõ. rahva arvamusest rahalises väärtuses.

Sama metodoloogia teine lähenemine on „valmidus aktsepteerida“ uuringud, mille puhul küsitakse uuringus osalejatelt, kui palju nad soovivad rahaliselt vastu saada, et loobuda mingist hüvest. Viimase lähenemise puhul peab aga arvestama asjaoluga, et „valmidus aktsepteerida“ ei ole tihtipeale seotud uuringus osaleja majandusliku seisundiga, mis toob endaga kaasa valmidus aktsepteerida uuringute tulemustes kõrgema rahalise väärtusega vastused (Tohmo, 233).

„Valmidus maksta“ uuringute puhul antakse mingile kindlale inimeste grupile kirjeldus mingist kindlast või hüpoteetilisest olukorrast või probleemist. Inimeste valim võib olla piiratud riigi, maakonna või omavalitsusega, sõltuvalt tõstatatud probleemi olemusest. Seejärel esitatakse küsitluses osalejatele hüpoteetiline olukord seotuna eelnevalt antud kirjeldusega. Lahendusele jõudmiseks küsitakse uuringus osalejatelt nende valmiduse kohta maksta, et vältida mingi negatiivse asjaolu juhtumist või tagada mõne positiivse asjaolu tekkimine. Maksmine võib küsitluses olla otsene (nt. annetus fondi) või kaudne (nt. mõne kehtestatud maksu suurendamine). Küsitluse formaat võib olla erinev,

olenevalt sellest millised on küsitlaja ajalised või finantsilised piirangud ning milline on konkreetne vajadus. Vajadusest sõltuvalt saab läheneda küsitletavale, andes viimasele valikuvarjandid või lihtsalt küsides rahalist väärtust.

Uuringute nõrkused ning tugevused

Nõrkused

Nagu kõigi uuringute puhul, eksisteerivad ka „valmidus maksta“ uuringute kasutamises probleemsed aspektid, millele järgnevalt tähelepanu pööran.

Küsitluste sisu „valmidus maksta“ uuringute puhul baseerub tihti väärtushinnangutel, vastasel juhul ei oleks ka vajadust sellist uuringut läbi viia. Siin aga peitub ka uuringu kahepalgelisus, mis väljendub selles, et vastajad on vastates emotsionaalsed. Selline tundlikkus võib viia olukorrani, kus uuringus esitatud valmidus maksta ületab reaalselt valmidust. Sarnaselt võivad vastajad esitada vastuseid tulenevalt soovist aidata või inimlikult toetada. Viimase puhul on vastused ajendatud rahulolutundest, mis saadakse, kui näidatakse et ollakse valmis kindlat „üllast“ tegevust toetama (Diamond, 47). Viimane aga tähendab seda, et vastused ei ole seotud mingi kindla projektiga ja seega ei anna praktilist sisendit küsitluse eesmärgi täitmiseks.

Lisaks eelnevatele ning kohati ka seotuna eelnevate punktidega võivad vastused tunduda või olla ebaratsionaalsed ehk ei ole kooskõlas ratsionaalse valiku põhijoontega (Arrow, *et.al*, 10). Näiteks kui tavaolukorras kulutab küsitletu oma igakuisest eelarvest viis protsenti kultuuritarbimisele, kuid vastustes kajastub protsent oluliselt kõrgemana, siis võib eeldada, et vastus ei kajasta reaalselt valmidust maksta. Viimane võib tuleneda sellest, et küsitletu mõistab, et näidates oma toetust mingi rahalise väärtusena, ei kaasne sellega reaalseid tagajärgi. See tähendab, et järgmine päev või aasta, ei vähendata tema sissetulekuid või ei suurendata tema maksukoormust just tema poolt pakutud väärtuse jagu (Arrow, *et.al*, 14).

Vastuste olemuslikku ebakõla võib leida veel asjaolus, et püstitatud probleemi mastaap ei mõjuta otseselt vastajate nõ. küsitlusobjekti rahalist väärtustamist vastajate poolt (Arrow, *et.al*, 24). Tuues antud töös näitena kasutatavat uuringut Eesti Rahva Muuseumi kohta, siis eeldatavasti võib järgnevas peatükis kirjeldatud tulemusi saavutada ka küsitlusega, mis puudutab mõnda investeerimismaksumuses oluliselt odavamamat objekti. Lisaks eelnevale, võib olukorras, kus küsitlusi viiakse läbi suures koguses paljude

konkureerivate objektide kohta, küsitluste summeeritud tulemus oluliselt ületada näiteks keskmise inimese töötasu. Autorile teadaolevalt ei ole selliseid konkureerivaid kultuurilisi objekte puudutavaid uuringuid läbi viidud.

Üheks põhilisemaks probleemiks on küsitletavate informeeritus. „Valmidus maksta“ küsitlused näevad oma olemuses ette olukorda, kus küsitletavatele kirjeldatakse olukorda ning pärast vastavasisulist informeerimist viiakse läbi küsitlus. Oluline on aga märkida, et informatsioon ei ole kunagi täiuslik ning alati eksisteerib oht, et informatsioon on ühele või teisele poole kallutatud (Frey, 6). Viimane ei pea kindlasti olema pahatahtlik, vaid võib ka olla puudulik tulenevalt sellest, et kogu informatsioon ei ole küsitluse läbiviimise hetkeks veel teada (mõjud keskkonnale, transpordi koormusele jne.). Samuti eksisteerib alati iga küsitluse puhul oht, et küsitlus viiakse läbi mingil kindlal kallutatud viisil, et saavutada mingi kindel tulemus. Informeerimatuse probleem on eriti tõsine siis, kui küsitluse teemaks on mingi uus teenus või toode. Näiteks oleks mõni aeg tagasi olnud väga raske saada adekvaatset hinnangut räpp-muusika või mõne ekstreemspordiala kohta (Throsby, 277).

Akadeemiliselt tekib probleem, lisaks eelnevatele, ka asjaoluga, et väga raske on kontrollida läbiviidud küsitluse tulemusi ning järeldusi mõne teise võrreldava meetodikaga. Täna on „valmidus maksta“ uuringud ainukesed, mis on võimelised andma majanduslikku väärtust majanduslikult hindamatutele tegevustele või asjaoludele. Ainukeseks kontrollmehhanismiks on järjekordne uuring ise või metodoloogia muutmine ning kontrollküsimuste sisestamine samasse uuringusse.

Loetletud probleemide leevendamiseks on olemas üldiseid meetmeid, mis on suuresti kooskõlas ka teiste uuringutüüpidega, mis hõlmavad valimi suurendamist, nõ. “ei oska vastata“ vastuste vähendamist, informatsiooni kättesaadavuse parandamist, analüüside tulemuste paremat kajastamist jt. (Arrow, et.al, 30-33). Peatükis, kus autor käsitleb spetsiifilist Eesti Rahva Muuseumit puudutavat uuringut tuuakse välja ka nõrku kohti seoses näitena toodud uuringuga.

Tugevused

Olenemata suurest arvust võimalikest probleemidest, saab tuua välja ka valmidus maksta uuringute tugevaid külgi, mis on tänaseni nii Euroopas kui ka Ameerikas kaalunud üles võimalikud probleemid just poliitiliste otsuste langetamise mõttes.

Peamiseks eeliseks on võrreldes käesoleva töö 7. leheküljel mainitud sotsiaalmajanduslike ning tulu ja kulu võrdlusest tulenevate analüüsidega see, et „valmidus maksta“ annab rahalise väärtuse nõ. rikastavatele kultuurilistele kogemustele (Hansen, 2). Lisaks on metodoloogia pidevas arengus, muutudes järjest usaldusväärsemaks.

Üheks peamiseks plussiks uuringu puhul on see, et ta baseerub majanduses laialt kasutuses oleval utilitaarsel mudelil, mis annab võimaluse tulemusi võrrelda seniste teiste utilitaarsel meetodil läbi viidud uuringu tulemustega võrdsetel alustel. Seega on võimalik ka luua eeldusi, mis oleksid usutavad. Valmidus maksta uuringud eeldavad, et tarbijatel on välja kujunenud kindlad eelistused avalike teenuste puhul. Neid eelistusi on võimalik mõõta läbi selle, kui palju ollakse valmis mõnda alternatiivi loovutama, et saada küsitluses käsitletavat teenust (Throsby, 277).⁷ Ühe näitena võib tuua Jyväskylä Soome Keskmuseumi „valmidus maksta“ uuringu tulemusi (Tohmo, 237).

Lisaks asjaolule, et uuringut on võimalik kasutada majanduslikeks analüüsideks äriprojektide puhul, on see ka kasutatav poliitiliste otsuste langetamiseks. Parim viis teha erisusi on andmete erinevate vaatlemiste kaudu. Põhiline küsimus on, kas kasutada tulemuste mediaan- või keskmisi väärtusi. Kas kasutada mediaanväärtust või keskmist väärtust oleneb sellest, milleks soovitakse uuringu tulemusi kasutada. Majanduslikeks tulude ja kulude analüüsideks on parim viis kasutada mediaanväärtusi, kuna viimane on stabiilsem ja vähem mõjutatav äärmuslikest vastustest. Keskmise väärtuse kasutamine samas annab poliitilistele otsustajatele parema ülevaate ühiskonnas toimuvast ning on kooskõlas asjaoluga, et äärmused tasakaalustavad ka äärmusi teisel pool skaalat (Hansen, 15).

Uuringu eeliseks on tema nüüdseks üle veerandsaja aastane kasutamise kogemus kultuurivaldkonnas, mis tähendab, et teda on kasutatud ka edukalt otsuste langetamise abivahendina ning vajaduste väljaselgitamise meetodina. Keskkonnaküsimustes on uuringuid kasutatud kauem. Näiteid uuringutest võib tuua erinevatest maadest. Näiteks võib tuua Kopenhaageni Kuningliku Teatri uuringu Taanis, Kesksuome Muuseumi uuringu Jyvasülas Soomes, kultuuritoodete uuring Lüneburgis või Napoli Muuseumi uuring Itaalias. Nagu ka käesoleva uurimustöö eelmine peatükk kirjeldas on Euroopa

---

⁷ „Valmidus maksta“ ei näita ainult küsitletava kasu, vaid võib ka väljendada mitte-kasutaja väärtusi.

Struktuurifondide vahendite taotlemise üheks eelduseks teostatavus–tasuvusanalüüside koostamine, mille ühe osana on Euroopa Komisjon aktsepteerinud ka „valmidus maksta“ uuringuid.

Nagu ka töös läbi viidud intervjuudest selgub, annab „valmidus maksta“ uuringute kasutamine võimaluse vähendada läbipaistmatust otsuste langetamisel. Uuringute läbiviimise kaudu on võimalik ka kaasata otsustamisse mingi kindla objekti piirkonnas või terves riigis elavaid ühiskonna liikmeid, mis omakorda parandab demokraatlike protsesside toimimist riigis.

„Valmidus maksta“ uuring on ainuke aktsepteeritud metodoloogia, mis suudab pakkuda huvitatud osapooltele ka mitte-kasutaja nägemust, arvamust ja seisukohti. Juba üksnes see argument, et täna puuduvad alternatiivid otseste küsitluste näol (teised metodoloogiad eeldavad näiteks vaatlusi ning väga suurel hulgal eelduste tegemist) annab antud lähenemisele oma eelise. Lisaks annab „valmidus maksta“ lähenemine tulemuse, mida erinevad osapooled saavad investeringuid kaitstes kasutada (rõhutades ühe projekti tugevust või viidates alternatiivi nõrkusele). „Oma“ investeringut kaitstes on võimalik esitada uuringu tulemusi selliselt, et ka näiteks kultuurivaldkonnas mitte tegutsevad otsustajad saaksid tulemusi teiste investeringutega samal võrreldavalt vaadelda.

ERM UURINGU ÜLEVAADE

Uuringu ülesehitus

Uurimustöös esitan ülevaate uuringutest, mis viidi läbi Eesti Rahva Muuseumi poolt kasutades valmidus maksta metodoloogiat 2011. aasta jooksul (Turu-uuringute AS; Omnibuss Aprill 2011 ja Telefoniküsitlus Juuli 2011). Täpsemalt puudutas see Eesti Rahva Muuseumi uue peahoone ehitamisega seotud teostatavus-tasuvusuuringu ühte osa. Antud bakalaureusetöö kontekstis ei ole niivõrd asjakohane uuringu osatähtsus kogu tasuvusuuringu osana vaid eraldiseisvana kui uuring Eesti Rahva Muuseumi teenuse väärtusest laiemale audientsile. See tähendab, et autor ei too välja kui palju uuringu tulemused mõjutasid Eesti Rahva Muuseumi tulude ja kulude analüüsi tulemit. Uuringu läbiviimisel oli oluline vaadata, kas uuringu tulemused kinnitavad ja toetavad asjaolu, et riik toetab oma eelarvest muuseumi tegevusse investeerimist ning kas selle toetuse suurus on õigustatud, arvestades nn. turuväliseid kasutegureid ühiskonnale.

Lisaks peaks sellise uuringu tulemused andma hea sisendi poliitilisele otsustusprotsessile. Positiivse tulemuse (olukord, kus planeeritav või olemasolev riiklik sihtfinantseerimine on madalam kui „valmidus maksta“ uuringu tulemused) korral saab seega õigustada nii haldus- kui ka investeeringutoetusi muuseumile. Uuringu esiletoomine käesolevas uurimustöös on oluline, et leida vastus küsimusele, kas Eestis oleks vajalik sarnaste uuringute kasutuselevõtt tulevikus nagu seda tehakse paljudes riikides.

Kultuurivaldkonna investeeringute majanduslikke küsimusi on vaadeldud tänases Eestis peamiselt kulude ja omatulude vahe vaatenurga kaudu. See vahe on kaetud riigieelarvest. Investeeringuotsused on langetatud poliitiliselt ning tulenevalt varasemates kogemustest ja suuresti emotsionaalselt.⁸ Need emotsionaalsed otsused on tehtud tihtipeale läbi suure meedia kajastuse või kindla kildkonna lobitöö tagajärjel ning väliselt vaadatuna võivad tunduda rahva soovina või hoopis on ajendatud hirmust, et teistsugune otsus võiks kahjustada mainet. Maine kahjustamine avalikkuse ees „vale“ otsuse tegemise puhul või „õige“ otsuse tegemine on vältimatult alati seotud ka erinevate tasandite valimisprotsessides häältearvuga.

2011. aastal viidi läbi kaks küsitlust Turu-uuringute AS poolt, et selgitada välja eestlaste „valmidus maksta“ väärtus Eesti Rahva Muuseumi puhul. Esimene uuring puudutas puhtalt Eesti Rahva Muuseumit kui sellist (küsitlust ei seotud uue hoonega), ja teises küsitluses küsiti, kui palju ollakse valmis maksma lisaks siis, kui valmib Eesti Rahva Muuseumi uus hoone. Kuigi mõlema uurimustöö tulemused toetasid riigi otsuseid nii muuseumi ülevõtmiseks enne uue muuseumihoone ehitamist, kui ka uue ehitamist, siis näitena piisab käesolevas uurimustöös tähelepanu pööramisest esimesele küsitlusele, kus valim oli suurem ning valijate struktuur ning andmete maht laiem.

Uuringu koguvõim oli Eesti 15-74-aastane elanikkond ja antud teema osas küsitleti elanikke vanuses 18-74 a. Valimi suurus oli 953 vastajat ning uuring viidi läbi 2011. aasta märtsis ja aprillis. Uuringu formaadiks olid personaalsed intervjuud küsitlevate kodudes. Valimi koostamisel lähtuti asulatüüpide ja Eesti rahvastikutihedusest piirkonniti ning vastaja valik toimus mitmeastmelise juhuvalikuna. Igas leibkonnas küsitleti ühte inimest.

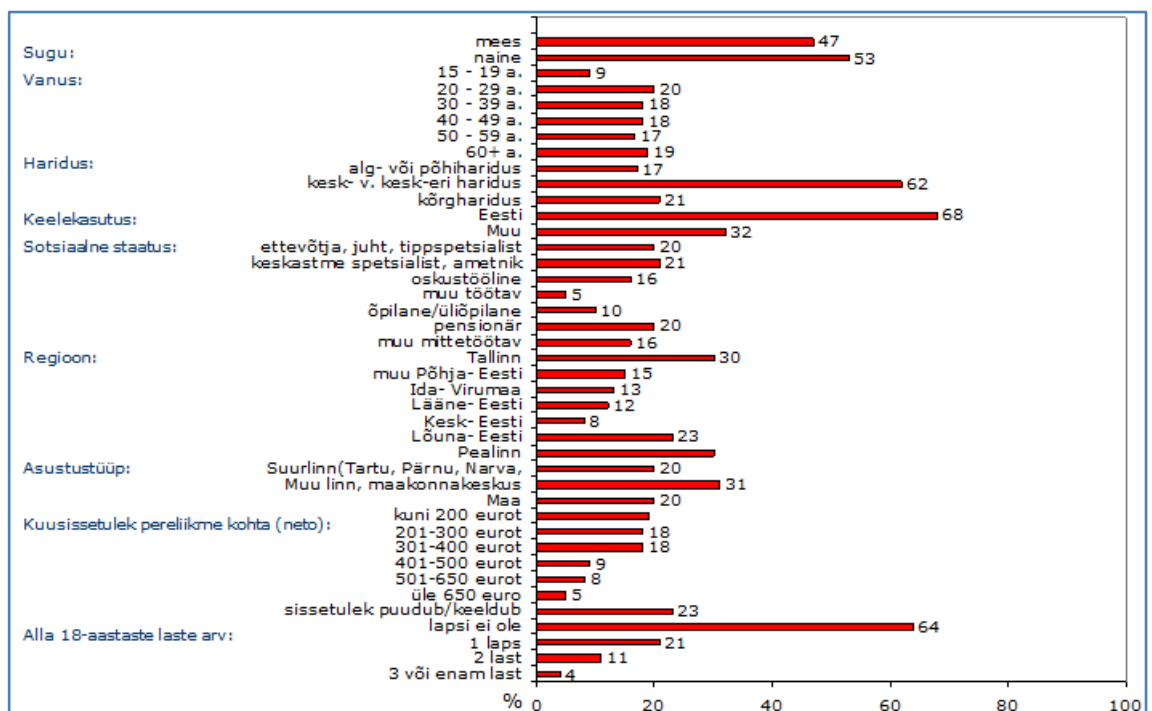
---

⁸ St. esmane otsus, et mingi kindla investeeringu tegemine on vajalik on juba langetatud ning alles hiljem, jõudes teostamise faasi, hakatakse hindama esialgse otsuse otstarbekust.

Küsitlevatele anti lühike ülevaade Eesti Rahva Muuseumist. Informatsioon ei olnud väga spetsiifiline, kuna eeldati, et enamik eestlasi on teadlikud muuseumi olemusest ja tegemistest. Lisaks oli sellel perioodil meediakajastus seoses muuseumiga suhteliselt aktiivne, mis tulenes peamiselt uue hoone ehitustegevuste ning rahastamisega seotud probleemidest.

Intervjuudes esitatud küsimused seoti maksudega, kuna üldjoontes on inimesed teadlikud, et riigieelarve kaudu toetatakse Eesti Rahva Muuseumi ülalpidamist. Lisaks võis eeldada, et inimesed on teadlikud, et riigieelarve tulud moodustavad suures osas kodanike otsestest ja kaudsetest maksudest.

Lisaks spetsiifilisele küsimusele muuseumi kohta andis uuring ülevaate küsitlevate soost, vanusest, haridusest, keelekasutusest, sotsiaalsest staatusest (ettevõtja, tööline, õpilane jne.), elukoha tüübist (suurlinn, väiksem linn, maapiirkond) ning sissetulekute ja laste arvu kohta (Joonis 1. Vastajate struktuur). Lisaks küsiti ka informatsioonina seda, kas inimene on Eesti Rahva Muuseumit külastanud. Viimase põhjuseks oli koguda informatsiooni selle kohta, kui palju teenuse kasutajate ja mitte-kasutajate hinnangud või valmidus maksta võib erineda.

Joonis 1 - Vastajate Struktuur

Uuringu osas mis puudutas „valmidus maksta“ küsimust, küsiti vastajatelt, kui palju nad oleksid oma maksude kaudu valmis Eesti Rahva Muuseumi aastas toetama. Selleks jaotati vastajaskond pooleks: üks pool vastas ühele küsimusele, teine teisele küsimusele. Küsitlemisel vastas üks vastaja ühele, teine teisele küsimusele kordamööda. Teise küsimuse puhul öeldi vastajatele lisainformatsioonina, et küsitluse läbiviimise hetkel läheb keskmiselt nende maksudest ERM-i hüvanguks ca. üks euro aastas (2.B – esimene küsimus):⁹

„Kõik üle 18-aastased Eesti elanikud maksavad umbes 1 euro aastas oma maksude kaudu Eesti Rahva Muuseumi toetuseks. Kõige rohkem kui palju oleksite Teie valmis maksuma ERM-ile oma maksude kaudu aastas?“

Esimese küsimuse vastajatele mingit pidepunkti summa osas ei antud (2.A- teine küsimus):

„Kõik üle 18 aastased Eesti elanikud maksavad Eesti Rahva Muuseumile maksude kaudu toetust. Kõige rohkem kui palju oleksite Teie valmis maksuma ERM-ile oma maksude kaudu aastas?“

Küsimuste eristamine oli toodud esile eesmärgil selgitada välja, kas lisainformatsiooni andmine muudab vastust ning seega ka uuringu tulemust. See siiski ei mänginud teostatavus-tasuvusanalüüsi puhul olulist osa. Samas väga suur erinevus erinevate tulemuste vahel oleks näidanud, kui reaalselt hindavad küsitluses osalejad riigi panust muuseumisse.

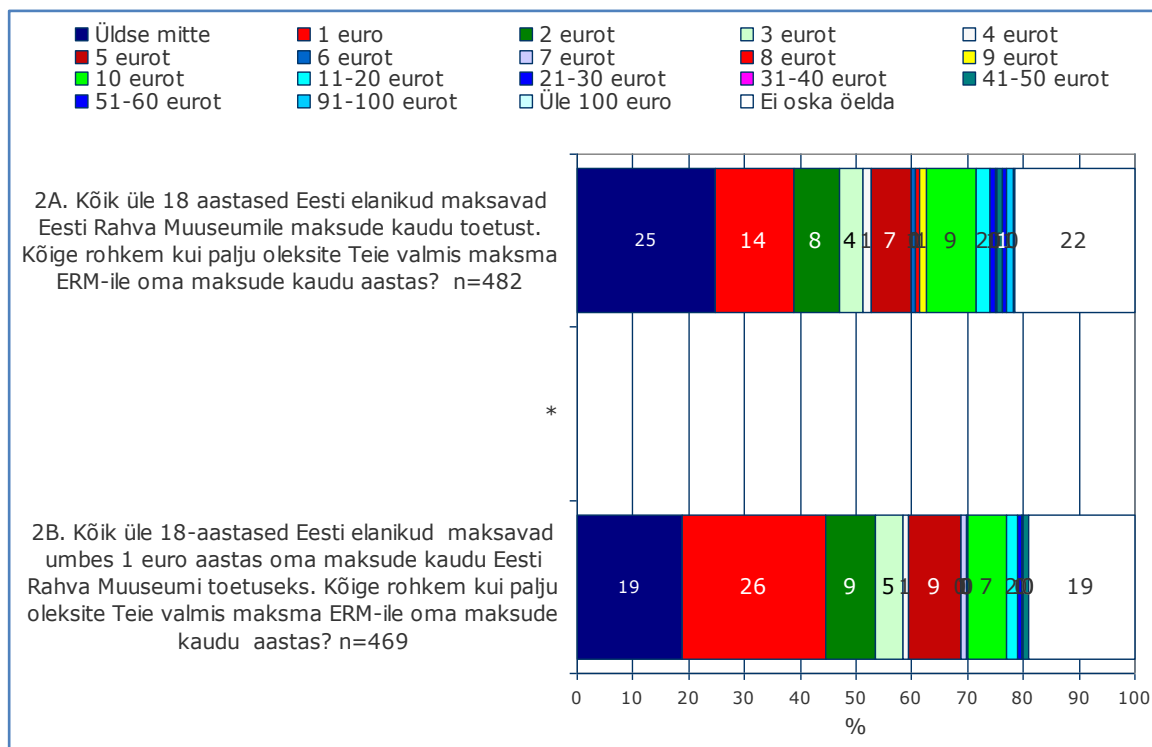
Uuringu tulemused

Valmidus maksta Eesti Rahva Muuseumi teotuseks pakutud summad varieerusid nullist 100 euron, kusjuures suure osa moodustasid inimesed, kes ei osanud midagi öelda ja need kes ei olnud valmis midagi maksuma (1/5 ei osanud mingeid summasid nimetada). Ootuspäraselt oli teisele küsimusele lihtsam vastata – mingigi summa nimetas 81% vastajatest. Esimese küsimuse puhul andis arvilise vastuse 78% vastajaist. Eriti suureks siiski vahet pidada ei saa.

---

⁹ 2010 aasta eraldis tegevuskuludeks Kultuuriministeeriumi eelarvest (v.a. Struktuurifondi taotluse ja tegevusega seotud kulud) oli ca. 1,3 milj. EUR.

Üsna suur osa vastajaist (keskmiselt 22%) ei pidanud üldse vajalikuks ERM-ile midagi maksta. Teise küsimuse antud lisainformatsioon juba olemasoleva toetuse kohta tõstis vastajate valmidust midagi maksta. Esimese küsimuse puhul ei soovinud midagi maksta 25% grupist, siis teise grupi puhul oli keeldujata arv väiksem 6 protsendipunkti võrra (Joonis 2- Valmidus maksta jagunemine).

Joonis 2. - Valmidus maksta jagunemine (%)

Mõlema grupi vastused jagunesid laial skaalal, ent põhiosa vastajaist jäaks siiski 10 euro piiridesse, kusjuures kõige sagedamini 1 euro juurde. Nende seas, kus praegust olukorda ei teatud, oli teise grupiga võrreldes rohkem nii neid, kes üldse ei maksaks, kui ka neid, kes maksaks rohkem kui 1 euro. Enam kui 10 eurot oli esimesest grupist valmis maksta 7% küsitletutest ja teise grupi vastajatest 4%.

Võrreldes vastajaid, kes olid küsitlusele eelneval aastal ERM-i külasthanud, nendega kes külasthanud ei olnud, on näha külasthanute kõrgemat valmidust maksta. Mõlema küsimuse puhul on külasthanute seas keskmisest enam neid, kes oleksid valmis maksta üle 1 euro – esimese küsimuse puhul 19% koguni 6-10 eurot, teise küsimuse puhul enamasti (35%) 2-5 eurot. Seega teadlikum küsimustele vastaja oli oma vastustes realistlikum, kuid nagu jooniselt 2 näha, oli vähem ka vastuseid „ei oska öelda“.

Sarnaselt 2011. aasta aprillis läbiviidud uuringule teostati ka uuring sama aasta juulis. Viimases oli küsitluse eesmärgiks saada ülevaade sellest, kui palju on inimesed valmis maksta lisaks olemasolevale ühele eurole, kui teostatakse Eesti Rahva Muuseumi uue hoone projekt.

Selles uuringus oldi maksude kaudu valmis lisaks praegusele ühele eurole aastas valmis toetust maksta 78% elanikkonnast. Vastajatest, kes ei kavatseks muuseumi üldse külastada, maksaks lisatoetust vaid 35%. Samas vähemalt kord aastas külastavatest vastajatest maksaks lisatoetust 84% ja harvematest külastajatest 64%. 10 või enam eurot oleks nõus maksta 15% vastajaskonnast.

Valmidus maksta Eesti Rahva Muuseumi toetuseks maksude kaudu oli esimese uuringu järgi keskmise väärtusega 3,98 eurot. Samas kui vaadelda pelgalt neid vastajaid, kes olid valmis vastama (välistades vastajad „ei oska öelda“) saame keskmiseks väärtuseks viis eurot. Teine võimalus on vaadata kogu vastajagrupi mediaanväärtust, mis näiteks esimese küsimuse puhul oli ligi kolm eurot ja teise küsimuse puhul ligi kaks eurot. Üldiselt võib näha, et keskmine väärtus on peaaegu poole suurem vastuste mediaanväärtustest käesoleva „valmidus maksta“ uuringu puhul. Teise uuringu puhul olid vastavateks näitajateks keskmiselt 3,2 eurot ja mediaani väärtuseks kuni kaks eurot.

Järeldused

Keskmine eestlane maksab oma maksudest iga aasta umbes ühe euro¹⁰ oma maksude kaudu, et riik saaks tagada muuseumi tegevus- ja investeerimistoetust (v.a. Struktuurifondide taotlusega seotud kulud). Riigipoolsed kulutused erinevatele valdkondadele või asutustele peaksid ühtima kõrgeima võimu kandjate ehk rahva nägemusega nendest summadest. Võttes aluseks eelneva eelduse, näivad uuringu tulemused õigustavat riigi otsust kulutada selliseid summasid muuseumi tegevusteks ning ka olemasolevateks ja uuteks investeeringuteks. Nagu võis näha olid nii mediaan, kui ka keskmised väärtused kõrgemad reaalsetest riigipoolsetest toetussummadest. Oluline asjaolu on see, et ka mitte-kasutajad on valmis toetama muuseumi tegevusi, mis toetab uuringu põhimõtet, et muuseum omab ka majandustegevusevälist väärtust, mida on võimalik hinnata kvantitatiivselt.

---

¹⁰ Küsitluses kasutatud ümardatud väärtus andmaks küsitluses osalejatele teada suurusjärk.

Kui eelnev on pigem otsustajate jaoks hea võimalus hinnata oma otsuseid laiemalt ehk kas otsused ühtivad nende valijate ootustega, siis järgnevalt toon välja konkreetset Eesti Rahva Muuseumi teostatavus-tasuvusanalüüsis tekkinud mõju. Eesti Rahva Muuseumi uue peahoone teostatavus- tasuvusuuring oli üles ehitatud samadel põhimõtetele nagu kirjeldatud käesoleva töö 7. leheküljel.

Esmastes versioonides ei olnud teostatavus-tasuvusanalüüsis kasutatud „valmidus maksta“ uuringut ning rahvamuuseumi väärtust ja olulisust püüdis autor esitada kirjeldavalt. Tulenevalt eelnevast ei kajastunud väärtused teostatavus- tasuvusuuringu tulude ja kulude analüüsis. Viimane on puhtalt numbriline arvutuskäik vastavalt etteantud juhistele ning ei kajastagi asjaolusid nagu emotsioonid, sisemised väärtused, arhitektuurne ilu jne. Samas tuletatakse just kulude ja tulude analüüsist seda, kas mõni kindel projekt väärrib toetust.

Tulude ja kulude analüüs ilma „valmidus maksta“ uuringu tulemusteta oli positiivne ehk toetust vääriv, kuid väga piiripealne, mis tähendas, et näiteks tuleviku külastajate arvu ülehindamine võis viia riskianalüüsi järgi tulemuse negatiivseks. „Valmidus maksta“ uuringu kasutamine andis sisendi tulude ja kulude analüüsile selliselt, et külastajate arvu¹¹ eeldus avamisaastal (155 000) oleks võinud olla ka kolmandiku võrra väiksem, et viia tulemuse negatiivseks.

Siinkohal pean tooma välja mõned just käesoleva uuringuga tekkinud probleemid. Antud juhul eksisteerib võimalus, et uuring on paljudele vastajatele võõras ehk inimesed ei olnud sellise küsimuse püstitusega varem kokku puutunud. Viimasest tulenevalt jäi vastajatele tihti arusaamatuks mis on läbiviidava uuringu eesmärk. Olukorda raskendab oluliselt ka asjaolu, et küsimus puudutas makse – võimalik, et küsimuse oleks pidanud püstitama otsese toetusena mõnele fondile ja mitte maksude kaudu. Maksud on see osa inimese majanduslikust elust, mille olemasolu ei tunnetata ning tihti ei ole inimestel ka ettekujutust sellest, kui suure osa näiteks tööandja töötaja eest maksab. Isegi Eestis miinimumpalka saavale kodanikule on näiteks üks euro aastas maksude osana väga väike.

Teiseks viidi uurimus läbi samal aastal kui Eesti võeti vastu Eurotsooni ning sellega kaasnes ka rahareform. Tavainimese võisid need etteantud numbrid tunduda väga

---

¹¹ Autor kasutab külastajate arvu näidet, kuna Euroopa Komisjon leidis just selle aspekti kõige nõrgemana kogu teostatavus-tasuvusuuringus, mis tulenes nii algandmete vähesusest kui ka asukohast Tartus, Raadil.

väiksena. Näiteks, kui kaheksa protsenti vastanutest oli valmis toetama Eesti Rahva Muuseumit kümne euroga, siis võib kahtlustada, et vastused võinuksid olla madalamad, kui küsitud oleks 16 krooni kohta või 165 krooni.

Lisaks võib uskuda, et Eesti Rahva Muuseumi puhul ei kartnud vastajatest keegi, et Eesti Rahva Muuseumit hakataks sulgema ehk ei eksisteerinud reaalselt hirmu, et sellest kultuuriinstitutsioonist või tootest jäädakse reaalselt ilma. Mõlemad uuringud viidi läbi ajal kui meediakajastus oli küsitava objekti kohta väga lai, mida kinnitab ka asjaolu, et inimesed olid uue hoone jaoks lisaks loovutama rohkem kui Eesti Rahva Muuseumi kui sellise eest. Isegi kui kajastus oli negatiivne, peab meedia mõju olulisust siinkohal ära märkima.

LÄBIVIIDUD VESTLUSED OTSUSTAJATEGA

Intervjuude ülesehitus

Uurimustöö üheks eesmärgiks on demonstreerida vajadust eelnevalt mainitud uuringute teostamiseks Eestis. Peamiseks probleemiks ei ole pelgalt asjaolu, et emotsionaalseid väärtusi on ülimalt raske panna võrreldavatesse tabelitesse otsustajate jaoks, vaid küsimus puudutab ka kultuuri teostajaid. Täna maailmes ei piisa vaid üleüldisest arusaamast, et kultuuri peabki toetama avaliku sektori poolt, vaid viimase vajadust peab ka tõestama (Frey, 3). Eriti oluline on see siis, kui otsustajatel on vaja teha valikuid erinevate kultuuriobjektide vahel, veelgi raskem on teha selliseid valikuid kultuuriobjektide ja näiteks mõne muu infrastruktuuriinvesteeringu vahel. Otsustajad peavad omama võimalust võrrelda ka objekte, mis asuvad erinevates valdkondades.

Saamaks adekvaatset ülevaadet vajadusest või selle olemasolu puudumisest, viis autor läbi telefoniintervjuud erinevate Eesti kõrgemate ametnikega ning poliitikutega. Autor tõdes ka asjaolu, et kasutades pelgalt ühe kultuuriobjektiga seotud „valmidus maksta“ uuringuid Eestis, ei piisa, et teha kaugeleulatuvaid järeldusi uuringute kasutamise otstarbekuse või vajalikkuse üle.

Intervjuud algasid lühikese tutvustusega uurimustöö eesmärgist ning probleemistikast ning lisaks üldiselt „valmidus maksta“ uuringutest ning viimaste läbiviimisest. Autor andis sealhulgas ka ülevaate Eesti Rahva Muuseumiga seotud „valmidus maksta“ uuringutest ning viimaste tulemustest. Autor küsis intervjuude käigus neli peamist küsimust (Lisa 2), mille vastustest käesolevas töö osas jõutakse toodud järeldusteni.

Autor valis intervjueeritavatena välja kultuuriministeeriumi ametnikud, kes on otseselt seotud eelnõude ning otsuste langetamisega ning kes on seotud ka erinevate taotluste läbivaatamise ning analüüsiga. Lisaks viidi läbi intervjuud poliitiliste otsustajatega Riigikogu kultuurikomisjoni juures. Valiku põhjuseks oli saada ülevaade otsuse ettevalmistamisest kuni otsuste langetamiseni ning saada teada vaatenurki seadustandva ja täitevvõimu erinevustest.

Intervjuude tulemused

Intervjuud viidi läbi 2012. aastal Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna asekancleri Tõnu Seiliga, Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste asekancleri Anton Pärnaga, Kultuuriministeeriumi toonase kancleri Siim Suklese ning Riigikogu kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasiga ning kultuurikomisjoni liikme Lauri Luigega.

Kõik intervjueeritavad tõdesid oma vastuses vajadust adekvaatsema hindamissüsteemi järele, mis annaks nii poliitikutele parema ülevaate prioriteetide loomiseks ning ametnikele parema võimaluse valikute tõestamisel. Intervjuude esimese küsimuse (*„millistel alustel langetatakse avalikus sektoris kultuurivaldkonna investeeringute teotusi?“*) vastustes märkas autor olulist erinevust täitevvõimu ja seadusandliku võimu esindajate vahel. Detailse analüüsiga tegelevad ministeeriumite töötajad, kuid riigikogu komisjonide ametlikel koosolekutel analüüsidesse ei süveneta.

Intervjuude käigus selgus tõsiasi, et erinevatel aegadel on vaadeldud otsuseid erinevalt. Olulist erinevust tõdeti kultuuriministeeriumi vaatenurgast 2008. Aastale eelnenud ja järgnenud perioodi vahel. Selle põhjus oli otseselt seotud nii majanduslanguse kui ka struktuurifondide taotlustega. Analüüsid olid väga puudulikud varasemal perioodil ning otsuseid langetati pealiskaudselt. Otsuste langetamine tulenes enim regionaalsetest vajadustest lähtuvalt. Täpsemalt vaadeldi näiteks spordivaldkonnas, millistes piirkondades puudusid spordihallid, staadionid või ujulad ning otsused langetati ka selle baasil. Nagu väitis Tõnu Seil *„Riik oli jagatud geograafiliselt osadeks ning kaardistati ära olemasolevad spordirajatised ja nende seisukord. Selle järgi pandi paika, kas piirkonnas on vajadus ujula, spordihalli või staadioni järele. Majanduslikke tulude ja*

kulude või kasutajate potentsiaalset arvu vaadati vaid üldiselt. Suurem osa investeeringuid jagati läbi Kohalike Omavalitsuste Investeeringute eelarvera.¹²“.

Muus kultuurivaldkonnas langetati otsuseid kultuuriministeeriumi tasandil vajaduspõhiselt – pigem selle järgi kas kuskil oli kultuurikeskus avariilises seisukorras või puudus viimane täielikult. Olulisimad riiklikud investeeringud, millega kultuuriministeerium tegeles olid paika pandud Riigikogu otsusega 5.11.1996 Eesti Muusikaakadeemia, Eesti Kunstimuuseumi ja Eesti Rahva Muuseumi ehitamise kohta ning viimaste vajalikkuses ei kaheldud. Ministeeriumi asekancler Anton Pärn kinnitas, et *„vaidlused vajaduste kohta olid vaieldud – analüüsid pidid tekkima konkreetsete projektide baasil. Isegi KUMU jaoks koostati analüüs, mis aga ei olnud võrreldav dokumentidega, mida nõuavad struktuurifondide juhendid täna“*. Seega, otsused langetati põhjusel, et varasemad otsused olid juba langetatud

Oluline on siinkohal märkida, et Riigikogu kultuurikomisjoni liikmed ei aruta detailselt kultuuriinvesteeringute vajadusi ja analüüse; pigem tegeletakse seadusloomega. Riigikogu kultuurikomisjoni esimees Urmas Klaas tõdes, et *„riigikogu paneb paika valdkondlikud investeerimisrahad (eelarve menetluse käigus) ning investeeringute nimekirjad koostab siiski Vabariigi Valitsus – fraktsioonides investeeringutest siiski räägitakse“*. Erisuseks peeti siiski Eesti Rahva Muuseumi projekti, mille puhul vaadeldi nii ehitusmahtusid kui ka ülalpidamiskulusid, selleks kokku kutsutud komisjoni istungitel. Peamiseks fookuseks olid puhtalt majanduslikud aspektid ning ka meedias esile tõusnud probleemid.

Otsuste langetamisel nähti peamiste probleemidena (teine küsimus) kahte aspekti, mis osati ka eelmise küsimuse vastustest esile kerkisid. Otsuseid langetati emotsionaalselt ning arvestamata reaalseid üleriiklikke vajadusi. Ei arvestatud mitte niivõrd kulude ja tulude analüüsides, millele viitas ka Riigikontrolli audit (Riigikontroll, 22), kuivõrd emotsionaalse sooviga parendada eluolu erinevates omavalitsustes. *„Probleemid ei tulene pelgalt analüüsides, vaid ka viimaste rakendamisest – „valmidus maksta“ uuringud ei oleks „päästevestiks“ vaid pigem üheks sammuks õiges suunas“*, leidis kultuurikomisjoni esimees Urmas Klaas.

---

¹² KOV investeeringud toetasid kohalike omavalitsuste või mittetulundusühingute tegevust lisafinantseeringuga, mingi kindla perioodi jooksul.

Tagantjärele analüüsides tõdesid kõik intervjuueeritavad, et paljude juba tehtud investeeringute puhul on kultuuriobjektide ülalpidamine muutunud väga raskeks ning koormavaks nii kohalikele omavalitsuste eelarvetele kui ka riigieelarvele. Viimane on sundinud kultuuriobjekte suurendama omatulu baasi, mis aga ei ole alati võimalik. Erinevate kultuuriteenuste tarbijate hulk ja tarbijate majanduslikud võimalused on väikesed. Viimase aspekti põhjuseks on ka asjaolu, et objekte ehitati üksteisele regionaalselt liiga lähedale, ehk puudusid eelnevad nõudlusuuringud. Riigikogu liige Lauri Luik tõdes, et *„kuigi (Riigikogu) komisjonides detailseid objekte ei arutatud, suheldi investeeringute teemadel peamiselt fraktsiooni ning muudel mitte-ametlikel koosolekutel, kus erinevatest piirkondadest valitud saadikud võitlesid oma piirkonna (kultuurivaldkonna) investeeringute nimel“*. Kurioosne on asjaolu, et regionaalne ning kohati poliitiline määratlus oli ka otsuste langetamise üheks peamiseks põhjuseks.

Kolmas intervjuu küsimus puudutas otseselt vajadust „valmidus maksta“ uuringute kohta – *„kas leiate, et valmidus maksta uuringute kasutamine võiks parandada otsuste langetamise protsesse ja kas leiate, et käesolevaid uuringuid võiks kasutada otsuste langetamisel?“*. Kõik küsitletud tõdesid vajadust täiendavate analüüside ning uuringute järele. Põhjuseks peeti peamiselt seda, et otsustajad saaksid paremini hinnata juba eelnevalt võimalikke riskikohti ning argumentidele põhinevalt võtta vastutus otsuste langetamise eest. Kultuuriministeeriumi ametnike seisukoht oli, et läbi erinevate uuringute (sh. „valmidus maksta“) on võimalik seada prioriteete ning hinnata ka tulevikus tekkivat koormust riigieelarvele. Asjaolu, mis võimaldaks parendada näiteks riigieelarve strateegia koostamist. Kultuuriministeeriumi ametnikud nägid peamise eelisena „valmidus maksta“ uuringute puhul seda, et iga-aastase riigieelarve läbirääkimiste puhul on eksisteerinud raskusi vajaduste tõestamisega. Viimasele viitas suuresti ministeeriumi kantsler Siim Sukles öeldes, et *„riigieelarve strateegia koostamise käigus võitleb iga ministeerium oma eelarve eest nii investeeringute, aga ehk isegi enam, majandamise- ja personalikulude eest. Argumendid mis tulenevad selgetest analüüsist, eriti kui tekib vajadus kulude tõusu katmiseks, peavad läbirääkimiste käigus olema selged, konkreetset ja arusaadavad.“* Vajaduste tõestamine ei tohiks intervjuueeritavate seisukohalt baseeruda vaid läbirääkija oskusel vaid viimasel peaksid olema kasutada ka objektiivsed andmed.

Lisaks leidsid intervjueeritavad, et andmed investeeringute olulisuse kohta peaksid/võiksid olla ka rahandusministeeriumi ning rahandusega tegelevatele inimestele võrdlemist võimaldavas „keeles“. Ministeeriumi asekancler Anton Pärn tõdes, et *„vaidlused eelarve üle investeeringute osas on rasked just „väljaspool maja“, sest tihtipeale peab teiste valdkondade (peamiselt rahandusministeeriumi) ametnikega argumenteerima sõnadega nagu „kultuurivaldkonnale vajalik“ või „arengukavadest lähtuvalt“, millest aga pahatihti ei piisa.“*. Lisaks, nagu eelnevalt autor mainis, süvaanalüüse hakati tegema alles pärast otsuste langetamist (sh. pärast valdkondlike arengukavade koostamist).

„Valmidus maksta“ uuringuid nägid küsitletavad, kui ühte osa laiemast tulude ja kulude ning teostatavus-tasuvus analüüsist. Kui käesoleva töö autor kirjeldas intervjueeritavatele „valmidus maksta“ uuringute kasutamise võimalust eraldiseisva uuringuna, siis leiti, et seda võiks küll kasutada, kuid võimalike probleemide lahendusena otsustusprotsessidele kindlasti ei piisa. *„Otsuste langetamisel näitab „valmidus maksta“ küll analüüsi siseselt meie sisemisi emotsioone, kuid reaalselt inimene oma emotsioonide järgi alati ei käitu. Kirjeldamaks numbrite keeles seda mida, muidu peaks sõnadega väljendama, oleks paljudele „numbrite inimestele“ kindlasti vajalik.“* ütles kultuurikomisjoni liige Lauri Luik.

Intervjuu viimases küsimuses – *„Milliseid probleeme võiksite täheldada või näeksite ette uuringute kasutuselevõtu puhul kultuuripoliitiliste otsuste langetamise protsessis?“* - „Valmidus maksta“ küsitluste rakendamisel tõdesid kõik osapooled võimalikke probleeme. Esimeseks probleemiks rakendamisel nähti nende uuringute vähest tuntust ja usaldusväärust. Samas nenditi vajadust „valmidus maksta“ uuringute laialdasemaks kasutuselevõtuks väljaspool avalikku sektorit. Käesoleva uuringu kasutamist soovitati ka siseriiklike juhendite koostamisel kultuuri- või keskkonnavaldkonnas. Viimane ei peaks olema seotud vaid struktuurifondide rahade taotlemisel. Intervjueeritavad olid veendunud uurimismeetodi rakendamise vajalikkuses tulude ja kulude analüüsides osana. Üksnes „valmidus maksta“ uuringute kasutamine looks olukorra, kus otsuste langetamisel taandutakse vaid emotsionaalsetele väärtushinnangutele. Kuigi andmete analüüs võiks tuua lisaargumente mingi kindla investeeringu projekti puhul, eksisteerib intervjueeritavate arvates ka võimalus, et tulemused ei vasta soovitud ootustele. Asekancler Tõnu Seil tõdes, et *„uuringutest räägitakse kõvema häälega siis kui*

tulemused on ootuspärased“. Viimane kitsaskoht tekib eriti siis kui küsitluse läbiviimise hetkeks on esialgsed investeeringute prioriteedid juba paika pandud.

Intervjuude kokkuvõtteks leiab autor, et intervjuueeritavad kõik tõdesid probleeme kultuuriinvesteeringute elluviimisel Eestis. Oldi veendumusel, et eelnev analüüs ning läbiviidud uuringud ei ole alati olnud piisavad õigustamaks investeeringu teostamist. Samas on suur osa analüüsist ning otsustamisest tõukerahade puhul delegeeritud erinevatele rakendusüksustele (EAS, PRIA jne.) ja seda just struktuurifondide rahastamise kontekstis. „Valmidus maksta“ uuringute olemusest olid vähesel määral teadlikud Kultuuriministeeriumi kantsler ja asekanter kultuuriväärtuste alal. Teadlikkuse põhjuseks oli eelnev seotus Eesti Rahva Muuseumi Ehituse Sihtasutusega.

KOKKUVÕTE

Käesolevas uurimustöös tõi autor välja ülevaate valmidus maksta uuringutest ning nende rakendusest kultuuriinvesteeringute teostamisel ning kultuuriobjektide haldamisel. Töö eesmärgiks oli tutvustada „valmidus maksta“ uuringute olemust ja olulisust ning näidata võimalusi ja põhjendusi viimaste rakendamisel kultuuripoliitiliste investeerimisobjektide otsuste langetamisel. Autor demonstreeris „valmidus maksta“ uuringute osa erinevate tulu-kulu analüüside läbiviimisel, tuues esile metodoloogia nõrgad ja tugevad küljed.

Näitena kasutas autor autorile teadaolevalt Eestis ainsat läbiviidud „valmidus maksta“ uuringut, mis viidi läbi 2011. aasta suvel. Uuringu sisuks oli selgitada välja valmidus maksta Eesti Rahva Muuseumi kohta seoses muuseumi uue hoone ehitamisega. „Valmidus maksta“ uuring oli läbi viidud osana Eesti Rahva Muuseumi uue hoone investeeringu toetuse taotlusest Euroopa Komisjonile. Uuring oli üheks osaks laiemast tulu-kulu analüüsist, mis taotluse lisana koostati. Uuring demonstreeris selgelt riigipoolse toe õigustatust muuseumi haldamisel ning haldamisel ka tulevikus.

Kuna töö eesmärgiks oli välja selgitada vajadus „valmisolek maksta“ uuringute kasutuselevõtu otstarbekuse ja ka valmiduse kohta kultuuriministeeriumi investeeringute puhul, siis viis autor läbi telefoniintervjuud erinevate investeeringute tegemise otsustusprotsessis osalejatega. Intervjuud viidi läbi nii Kultuuriministeeriumi ametnikega (kantsler ja kaks asekanterit) ning Riigikogu kultuurikomisjoni liikme ja esimehega. Kõik intervjuueeritavad tõdesid probleeme minevikus tehtud otsustega ning

tõdesid vajadust detailsemate analüüside s.h. uuringute läbiviimise vastu. Oluliseks peeti ka seda, et erinevate eelarveläbirääkimiste puhul oleks vajalik omada rohkem algandmeid, et otsused ei langetataks vaid läbirääkija oskustest tulenevalt. Kuigi vajati vajadust paremate analüüside vastu, siis leiti, et „valmidus maksta“ uuringud oleksid kasulikud ühe osana laiemast tulu-kulu analüüsist. Lisaks leiti, et uuringute kasutuselevõtt otsustusprotsessis võib olla pikaajaline protsess.

Käesolevat uurimustööd kirjutades tõdes autor, et adekvaatsema tulemusele jõudmiseks hindamaks „valmidus maksta“ uuringute vajadust, oleks olnud kasulik, kui Eestis oleks viidud läbi rohkem selliseid uuringuid. Raske on hinnata kõiki nõrkusi, mis uuring võib endaga kaasa tuua konkreetses riigis, võttes aluseks vaid ühe-kahe uuringu tulemused. Nagu võis Eesti Rahva Muuseumi näitel näha, siis iga spetsiifiline objekt aga ka olukord riigis peidab endas oma nõrkusi (lähenedamine maksude kaudu, rahareform Eestis), millega peab uuringus juba eelnevalt arvestama ning uuringu usaldusväärse tagamiseks ka ennetama. Samas eksisteerib küllaldaselt uuringuid teistest Euroopa Liidu riikidest, kus olenemata nõrkustele (mis autor oma töös välja tõi) on valmidus maksta uuringud kasutusel ka väljaspool teostatavus-tasuvusuuringute kooslust. Lisaks peab tõdema asjaolu, et aktsepteerides euroopa struktuurifondide meetmetega seotud nõudeid, on Eesti riik aktsepteerinud ka juhendites esitatud soovitusi. Viimaste üheks osaks on kinnitatud ja aktsepteeritud ka valmidus maksta uuringuid.

Esitatud tööst järeldub, et kuigi valmidus maksta uuringute kasutamisel eksisteerib probleeme, on tänasel päeval „valmidus maksta“ uuringud ainukesed, mis suudavad näidata kvantitatiivselt emotsionaalseid väärtuseid. Kuna need väärtused on pandud läbi uuringute võrreldavatesse andmetesse muude majanduslike analüüsidega, siis annavad need võimaluse uuringu tulemuste kasutamiseks ühtsetel alustel.

Arvestades kultuuriinvesteeringute teostamise otsustusprotsessi puudulikkust järeldab autor, et Eestis eksisteerib vajadus „valmidus maksta“ uuringute laiemaks kasutamiseks.

„Willingness-to-Pay“ - unused opportunity in Estonian culture-investment decision making process

SUMMARY

This thesis presented an overview of willingness-to-pay surveys and about their implementation in the decision making process on investment and maintenance costs of cultural investments in Estonia. The aim of the thesis was to introduce to the reader the essence and importance of willingness-to-pay surveys and demonstrate the need for their implementation in decision making processes in Estonia. The author showed how willingness-to-pay surveys contribute to a specific feasibility study of an investment project or cultural object and presented the main weaknesses and strengths of the methodology. The research paper concludes that even though the methodology has its problems, the surveys are currently the only ones that are capable of translating descriptive aspect into numerical and comparative form. These surveys give results that are comparable with other economic analyses.

As an example, the author used the only willingness-to-pay survey conducted in Estonia known to the author. The survey took place in the summer of 2011 and was related to the construction of the new building for the Estonian National Museum. The survey was conducted as a part of the feasibility study of the financing application to the European Commission. The survey demonstrated clearly the non-use value of the museum and that the willingness-to pay of Estonian residents seems to legitimize the public financial support of the current museum as well as the financial support of the new national museum building.

As the purpose of the paper was to determine the need and readiness for the implementation of willingness-to-pay surveys, the author conducted phone interviews with different decision makers who participate in the process of valuing the necessity of different cultural investments in Estonia. The participants were officials of the Estonian Ministry of Culture (chancellor and two vice-chancellors) and a member and a chairman of the Cultural Affair Committee of the Parliament of Estonia.

All the participants of the interviews recognized and acknowledged problems regarding the decisions taken in the past and recognized the necessity for the availability of more detailed analyses in the future, including the more extensive use of willingness-to-pay

surveys. It was deemed important that kind of basic information could simplify the negotiations regarding the yearly budget.

Despite the fact that everybody recognized the need for the more frequent implementation of the surveys in question, the implementation was seen applicable only as part of a larger survey like a feasibility study. Additionally, it was predicted that the everyday use of such surveys would involve a lengthy process. The reason for the latter is current unawareness of willingness-to-pay surveys and scepticisms that arises thereof.

As derived from the previous discussion, the author concludes in the thesis that there exists a need for the wider state implementation of willingness-to-pay surveys in the decision making process concerning cultural investments. Additionally, it became evident that the willingness-to-pay surveys should be implemented with other more extensive analyses, as one could see overall lack of economic analysis in the decision making process in the field of cultural investments.

KASUTATUD KIRJANDUS.

Arrow, K. et al. „Report of the NOAA Panel on Contingent Valuation“ 9. mai 2001.

Blomquist, Glenn C. „Eliciting Willingness to Pay without Bias using Follow-up Certainty Statements: Comparisons between Probability/Definitely and 10-point Certainty Scale“ *Environmental Resource Economics*, 2009, nr. 43, lk. 473-502.

Camarero, C ja Garrido, M-J. „Improving Museums' Performance Through Custodial, Sales, and Customer Orientations“ <http://nvs.sagepub.com/content/38/5/846> (11.09.2011).

Scott, C. Ettekanne: „Advocating the Value of Museums“, INTERCON/ICOM Conference, Viin, 20. August 2007.

Diamond, Peter A. ja Hausman Jerry A. „Contingent Valuation: Is Some Number Better than No Number?“ *Journal of Economic Perspectives*, 1994, vol. 4, nr. 4, lk. 45-64.

Dixon, John A. et.al. „Valuing the invaluable: Approaches and Applications“, Synopsis of seminar proceedings World Bank, 30 september, 1998

Eesti Konjunktuuriinstituudi uuring „Eestis toimuvate kultuuri- ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ning analüüs" 2012

Frey, Bruno S. „What Values Should Count in the Arts? The Tension between Economic and Cultural Value“ Institute for Empirical Research in Economics, University of Zurich, 2005, Working Paper No. 253.

Hansen, Trine B. „The Willingness-to-Pay for the Royal Theatre in Copenhagen as a Public Good“ *Journal of Cultural Economics*, 1997, nr. 21, lk.1-28.

Johnson, Bruce K. „Value of Public Goods from Sports Stadiums: The CVM Approach“ *Contemporary Economic Policy*, 2000, vol. 18, nr. 1, lk. 48-58.

Last, A-K. „The Monetary Value of Cultural Goods: A Contingent Valuation Study of the Municipal Supply of Cultural Goods in Lueneburg, Germany“, University of Lüneburg, 2007, Working Paper No. 63.

Lipton, Douglas W. et al. „Economic Valuation of Natural Resources: A Guidebook for Coastal Resources Policymakers“ - *NOAA Coastal Ocean Program Decision Analysis*

Series No. 5, lk.41-55.

Santagata, W. ja Signorello, G. „Contingent Valuation of a Cultural Public Good and Policy Design: The Case of „Napoli Musei Aperti““, *Journal of Cultural Economics*, 2000, nr. 24, lk. 181-204.

Thompson, E. et al. „Valuing the Arts: A Contingent Valuation Approach“, *Journal of Cultural Economics*, 2002, nr. 26, lk. 87-113.

Throsby, D. „Determining the Value of Cultural Goods: How Much (or How Little) Does Contingent Valuation Tell Us?“ *Journal of Cultural Economics*, 2003, nr. 27, lk 275-285.

Tlili, A. „Behind the Policy Mantra of the Inclusive Museum: Receptions of Social Exclusion and Inclusion in Museums and Science Centres“, <http://cus.sagepub.com/content/2/1/123> (11.09.2011).

Tohmo, T. „Economic Value of a Local Museum: Factors of Willingness-to-Pay“ *Journal of Socio-Economics*, 2004, vol.33, nr. 2, lk. 229-240.

Tuan, Tran H. ja Navrud, S. „Capturing the Benefits of Preserving Natural Heritage“, *Journal of Cultural Heritage*, 2008, nr. 9, lk. 326-337.

Van Evera, S. „Guide to Methods for Students of Political Science“ Cornell University, 1997.

„Guide to Cost-Benefit Analysis of investment projects“ Final Report 16.06.2008; http://www.strukturifondid.ee/public/tasuvusanaluus/GUIDE_CostBenefitAnalysis2008.pdf.

Omnibuss uuring „Valmisolek elanikkonnas toetada Eesti Rahva Muuseumi“ Turu-uuringute AS, Aprill 2011.

Saar Poll uuring „Elanikkonna kultuuritarbimise uuring 2003“

Saar Poll uuring „Elanikkonna kultuuritarbimise uuring 2006“

Telefoniuuring „Elanike huvi ürituste vastu ERM-i uues hoones“ Turu-uuringute AS, Juuli 2011

Riigikontroll „Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest“ 2008-2010 <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Riigikontrolliaastaaruanneparl>

[amendile](#) (11.10.2011)

Riigikontroll „Investeeringute jaotamine Kultuuriministeriumis“ 2010,
<http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Area/16/language/et-EE/Default.aspx> (11.10.2011)

Autori intervjuud (*teiste hulgas*):

- Siim Sukles, Kultuuriministeriumi kantsler;
- Anton Pärn, Kultuuriministeriumi asekantsler kultuuriväärtuste alal;
- Tõnu Seil, Kultuuriministeriumi asekantsler spordi alal;
- Urmas Klaas, Riigikogu kultuurikomisjoni esimees;
- Lauri Luik, Riigikogu kultuurikomisjoni liige.

LISA 1.

Ankeet küsitlajale

1. Mitu korda Te külastasite möödunud aastal Eesti Rahva Muuseumi (ERM-i)?

- 10 mitte kordagi
- 20 1-2 korda
- 30 3-4 korda
- 40 5 või rohkem korda

KÜSIMUSI 2A JA 2B KÜSIDA VASTAJATELT KORDAMÖÖDA: ÜHES INTERVJUUS 2A, JÄRGMISES 2B.

MÄRKIGE, KUMMA KÜSITE SELLES INTERVJUUS:

- 10 2A
- 20 2B

2A Kõik üle 18 aastased Eesti elanikud maksavad Eesti Rahva Muuseumile maksude kaudu toetust. Kõige rohkem kui palju oleksite Teie valmis maksma ERM-ile oma maksude kaudu aastas? *SUMMAT KÜSIMUSEST 2B MITTE ETTE ÖELDA!*

10 üldse mitte	120 11-20 eur
20 1 eur	130 21-30 eur
30 2 eur	140 31-40 eur
40 3 eur	150 41-50 eur
50 4 eur	160 51-60 eur
60 5 eur	170 61-70 eur
70 6 eur	180 71-80 eur
80 7 eur	190 81-90 eur
90 8 eur	200 91-100 eur
100 9 eur	210 üle 100 eur
110 10 eur	220 ei oska öelda

2B Kõik üle 18-aastased Eesti elanikud maksavad umbes 1 euro aastas oma maksude kaudu Eesti Rahva Muuseumi toetuseks. Kõige rohkem kui palju oleksite Teie valmis maksma ERM-ile oma maksude kaudu aastas?

10	üldse mitte	
20	1 eur	120 11-20 eur
30	2 eur	130 21-30 eur
40	3 eur	140 31-40 eur
50	4 eur	150 41-50 eur
60	5 eur	160 51-60 eur
70	6 eur	170 61-70 eur
80	7 eur	180 71-80 eur
90	8 eur	190 81-90 eur
100	9 eur	200 91-100 eur
110	10 eur	210 üle 100 eur
		220 <i>ei oska öelda</i>

LISA 2.

Telefoniintervjuu küsimused

Lühitutvustus valmidus maksta uuringu ülesehitusest ning põhimõtetest ning 2011 aastal läbi viidud Eesti Rahva Muuseumiga seotud valmidus maksta uuringutest.

1. Millistel alustel langetatakse avalikus sektoris kultuurivaldkonna investeeringute toetusi ?
2. Milliseid probleeme olete täheldanud kultuurivaldkonna investeeringute otsuste langetamisel ?
3. Kas leiate, et valmidus maksta uuringute kasutamine võiks parandada otsuste langetamise protsesse ja kas leiate, et käesolevaid uuringuid võiks kasutada otsuste langetamisel ?
4. Milliseid probleeme võiksite täheldada või näeksite ette uuringute kasutuselevõtu puhul kultuuripoliitiliste otsuste langetamise protsessis ?

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Kristjan Karis